
Eugénie Bastié

Az egyetemeken értelmiségiek válnak a politikai korrektség áldozatává

TANULMÁNY – Michèle Tribalat, Christophe Guilluy, Stephen Smith... Az egyetemek parkolópályára állítják azokat az elismert kutatókat, akik az iszlám-kérdéshez és a bevándorláshoz hasonló, érzékeny témákat feszegetik, publikációiknak pedig azt róják fel, hogy a szélsőjobboldali politikai szövegek malmára hajtják a vizet. A szakemberek azzal érvelnek, hogy valójában a legitimitásukat korlátozzák ahelyett, hogy az általuk felsorolt érveknek próbálnának ellentmondani.

A „sárgamellényesek” tiltakozásai közepette nagy visszhangot keltett egy kiáltvány, amelynek eredményeként november végén 80 értelmiségi írta alá az a *Le Point* c. hetilap véleményrovatóban megjelent cikkét, amely a „dekoloniális” szemlélet – társadalomtudományi irányzat, amely rehabilitálja a „faj” fogalmát – egyetemeken belüli térnyerésével szembeni aggályokat fejezi ki, és felhívja a figyelmet az „intellektuális terrorizmus” elleni fellépés fontosságára. Hogy a vészharangok még hangosabban szóljanak, ezzel egy időben Danièle Obono, a *La France insoumise* (A le nem igazott Franciaország) parlamenti képviselője – akiről köztudott, hogy közel áll az Indigènes de la République (A Köztársaság Öslakosai) nevű mozgalomhoz – bekerült a párizsi Sorbonne Egyetem politikatudományi kutatóintézetének igazgatótanácsába. A társadalomtudományokba történő, ilyen jellegű, aggasztó beszivárgás egy jóval régebbi, és sokkal mélyebben gyökerező irányzat felszíni kivetüléseként értelmezhető. Az egyetemek ellehetetlenítik azokat az oktatókat, akik köntörfalazás nélkül feszegetnek olyan érzékeny témákat, mint az iszlám vagy a bevándorlás.

„Már nem vitázunk, csak végezzük a dolgunkat”, fejezte ki csüggedtségét Michèle Tribalat demográfus egy 2018. október 25-i blogbejegyzésében. A szakember így reagált Christophe Guilluy geográfus, és Stephen Smith amerikai professzor egyetemi kiközösítésének kísérletére, akik közül az előbbit a *La France périphérique* (A periférikus Franciaország), az utóbbit pedig a *La ruée vers l'Europe* (Beáramlás Európába) című könyve miatt támadták. Tribalat – aki 1976-ban helyezkedett el az Inednél (Országos Demográfiai Kutatóintézet), és bevándorlási kérdéseket vizsgált – maga is az akadémiai diszkvalifikáció egyik iskolapéldája. 1997-ben, *A történelem meglepő újrajrása* című cikkében mutatott rá Hervé Le Bras, általa tévesnek ítélt, bevándorlással kapcsolatos előrejelzéseire. Le Bras a *Le Démon des origines* (A származások démona) című könyvében (1998) válaszolt, amelyben a bevándorlók összeszámolására tett kísérletet a wannseei konferencia náci jegyzőkönyvéhez hasonlította. Ezt követően éles vita alakult ki az etnikai statisztikákkal kapcsolatban, amelyért Michèle Tribalat majdnem saját állásával fizetett.

„A társadalomtudományok területén történő folyamatos szakmai ellehetetlenítés támadások és kritikák olyan elegyéből épül fel, amelyek – hogy még hatásosabbak legyenek – részleges értelmezésekkel, kiskapukkal és csalárd magyarázatokkal társulnak”, írja a kutató. A szemére vetik, hogy nem írt doktori disszertációt, valamint, hogy az általa közölt adatokat sem vitatta meg kellő mértékben. „Napjaikban szinte ez a kötelező szakmai életút” – mondja sajnálkozva, és emlékeztet, hogy Louis Henry, a francia demográfia atyja sem szerzett doktori fokozatot. „Napjainkban a társadalomtudományok a pillanatnyilag felkapott beállítottság szolgálatában állnak” – nyilatkozza a *Les Yeux grands*

fermés (*Tágra zárt szemek*) szerzője, akinek szakmai pályafutása igencsak megsínylette a cenzúráját.

A delegitimáció folyamata

François Héran demográfus, aki Michèle Tribalat kegyvesztetté válásakor az Ined igazgatója volt, tavaly szeptemberben többször is Stephen Smith, az Afrika tanulmányok professzora ellen fordult. A *La ruée vers l'Europe* (*Beáramlás Európába*, Grasset kiadó) című, igen jó fogadtatást kapott műben a szerző az afrikai demográfiai robbanás következményeit elemzi. Smith több díjat is elnyert, köztük a Francia Akadémia elismerését, a könyv pedig több mint 15 000 példányban kelt el. Talán csak nem zavaró ez a siker?

2018. szeptemberében François Héran, a Collège de France Migrációk és Társadalom Tanszékének vezetője, a *Population et Sociétés* (*Népesség és társadalmak*) című magazin hasábjain szedte ízekre a *La ruée vers l'Europe* elgondolásait. Bár a „diaszpórák bilaterális mátrixának” forrására támaszkodó szemlélet – amelyet Smith vélhetően figyelmen kívül hagyott – tudományosnak tűnik, már kevésbé nevezhető annak az a stílus, amelyet Héran néhány nappal később a *Libération* egyik cikkében ütött meg, és amelyben véleményét kívánta a nagyközönség elé tárni. Héran leírja, hogy Smith munkásságának „nincs semmilyen tudományos érdeme”, és azzal vádolja meg, hogy egyrészt „észak dél által történő előzónlésének téveszméjét táplálja”, másrészt „ráerősíti a közvélemény által hangoztatott félelmekre”.

A *La Vie des idées*, a Collège de France weboldala tovább folytatta a már megkezdett áskálódást, és közzétette Julien Brachet, a Sorbonne kutatási megbízottjának egy cikkét, amely Smith könyvét Jean Raspail a *Le Camp des saints* (*A szentek tábora*) című regényéhez hasonlítja, és azt „a szélsőjobb hangneméhez közel állónak” minősíti. Elindult a delegitimáció folyamata. 2018 februárjában a *Le Monde* migrációért felelős újságírója úgy írt Stephen Smith könyvéről, mint amely „jól dokumentált”, „megfontolt”, „számokkal alátámasztott”, és „célja a viták hevének lecsillapítása”. 2018 szeptemberében

viszont, François Héran közbelépését követően, ugyanaz az újságíró szemrebbenés nélkül átvesszi a demográfus ellentétes elképzelését, és úgy jellemzi, mint amely „érvényteleníti” Stephen Smith állítását, amely utóbbi, bőséges beszédtemát szolgáltatna a „grand remplacement” (nagy felcserélés) elméletének hívői számára.

Christophe Guilluy, *A periférikus Franciaország* szerzőjeként ismertté vált geográfus hasonló bánásmódban részesült. Az ismeretlen és kisebbségben lévő szakemberrel Serge July készített interjút a *Libération*-ban. „Delanoé megválasztásának előestéjén írtam egy cikket Párizs dzsentrifrikálódásáról. Akkoriban lelkesedtek érte” – meséli. „Mivel a társadalom alsóbb rétegeit kutattam, elég gyorsan elértem a kulturális és identitási kérdésekhez, ahol viszont megakadtam.” A diszkvalifikációs gépezet azonnal beindult, amint Nicolas Sarkozy, Manuel Valls és a Nemzeti Front (Front National) kezdte el idézni állításait. „Az egyik egyetemi kollégámtól kaptam egy SMS-t, amely így szólt: „Vigyázz! A náci (sic) Finkielkraut épp most idézett téged”, emlékszik vissza a *Fractures françaises* (*Francia töredékek*) szerzője.

Napjainkban, miközben esszéi több tízezres példányszámban kelnek el, Guilluynek már nincs bejárása bizonyos baloldali körökbe. Legutóbbi könyve, a *No Society* (Flammarion) megjelenésekor a *Libération* „Vitába lehet-e szállni Christophe Guilluyval?” címmel írt kétoldalas cikket a geográfusról, amelyben kissé szőszegő módon „végzettsége szerinti geográfusnak” minősíti a szerzőt. A napilap egy, a *Métropolitiques* folyóirat tagjai által aláírt véleménycikket is publikált, amelyben a „feltételezett periférikus Franciaország szövésővéről” ír, aki a „tudomány álarca mögé bújva” „másokkal együtt táplálja Franciaország szorongást előidéző vízióit”. „Legitimitási eljárást indítanak ellenem, pedig geográfusi mesterdiplomám van summa cum laude minősítéssel. Azért nincs doktorim, mert dolgoznom kellett” – védekezik a szakember.

Egy korábbi példa: a 2008-as Gouguenheim-ügy. Sylvain Gouguenheim középkortörténész, akkreditált történelemprofesszor, az ENS de Lyon oktatója, a neves Seuil kiadónál megjelent

Aristote au Mont-Saint-Michel (Arisztotelész a Mont-Saint-Michelnél) című könyvében árnyaltan mutatja be a muszlim világnak az ógörög örökség európai meghonosításában betöltött szerepét, és kiemeli a keresztény értelmezés fontosságát.

Megjelenésekor Roger Pol-Droit filozófus a *Le Monde*-ban tömjenező cikket írt a könyvről, amelyet nem kevesebb, mint három egyetemi petícióban is támadtak, és amelyek közül egyet kétszáz olyan személy írt alá, akik azt állították, hogy „Sylvain Gouguenheim műve számos, az iszlámmal kapcsolatos értékítéletet tartalmaz, és hogy a könyv a véleményüket az interneten nyíltan felvállaló idegengyűlölő és iszlámmellenes csoportok érveit erősíti”. Patrick Boucheron történész azzal vádolta meg Sylvain Gouguenheimet, hogy rájátszott az akkor uralkodó közhangulatra, hogy könyvét még többen megvegyék: „Amikor szeptember 11. után azt írja, hogy semmivel sem tartozunk az araboknak, akkor azzal igen nagy dolgot mondott.”

„Rendszerszintű baloldaliság”

Tribalat, Gouguenheim, Smith, Guilluy. Mi a közös bennük? Úgy nyúltak hozzá az identitás témájához, hogy nem mentek el a felhőtlen multikulturalizmus irányába. A diszkvalifikáció minden esetben hasonlóan működik: először rámutatnak a szerző tudományosságának hiányára, majd megvádolják, hogy nem vette figyelembe a téma összetettségét (ugyanazt az összetettséget teljes mértékben elutasítják, ha a kapitalizmus ellen kell szót emelni, vagy ha társadalmi kifogásokat kell találni a radikalizációra), végül pedig felróják neki, hogy a – szokásos kifejezéssel élve – szélsőséges nézeteket vallók „malmára hatja a vizet”. Az utolsó pont pedig a vitába szállás visszautasítása.

Jól emlékszünk az Édouard Louis és Geoffroy de Lagasnerie által közzétett, Marcel Gauchet és Nathalie Heinich elleni bojkottfelhívásokra. Tavaly nyáron, Pierre Rosanvallon szociológus visszautasította az Alain Finkielkraut *Répliques (Replika)* című műsorába szóló meghívást. Van egy közös pont ezekben az esetekben: mindig a személyt támadják, nem pedig az érveit. Az építő jellegű vita elutasítása annak az „intellektuális integritásnak” a nevében, amely már korántsem

az igazság hajthatatlan és megosztó keresésén, hanem egy olyan – feketelistára került – erkölcsi hierarchián alapul, amelynek csúcán az egyetemi hatóság szemet huny a *nihil obstat* felett, teljesen elfogadhatatlan.

Úgy tűnik, hogy a Collège de France fontos szerepet tölt be a delegitimáció folyamatában – azon a véleményformáló trión keresztül, amelyet Pierre Rosanvallon szociológus, François Héran és Patrick Boucheron, az *Histoire mondiale de la France (Franciaország világtörténelme)* szerzője alkotnak.

Ehhez jön még a népszerűsítéssel szembeni elutasító hozzáállás és az esetleges sikereket kísérő féltékenység. „Egyre nagyobb a szakadék a közvélemény és a leközölt vélemények között. Ha a könyv eladható, az csak azért van, mert írója eladta magát” – foglalja össze a helyzetet Stephen Smith, aki egy olyan „agresszívítást, erőszakot és a Francia Akadémia világára jellemző, személyeskedő vitát lát, amelyet igen rosszul fogadnának az Egyesült Államokban”.

Napjainkban a „rendszerszintű baloldaliság” meggyökeresedésének vagyunk tanúi, nyilatkozta Laurent Bouvet, a Saint-Quentin-en-Yvelines Egyetem politikatudományi professzora, akinek a *Le Sens du peuple (A nép józan esze)* című könyvének 2012-es megjelenése óta nemcsak a Cevipof (Politikatudományi Kutatóintézet) elnöki posztjára benyújtott pályázatát utasították vissza, hanem előremenetelét is egyértelműen akadályozzák. „Az egykor pluralista intézmények élére olyan embereket választanak vezetőnek, akik a pluralizmus gyökeres kiirtásának politikájában hisznek. Érezhetően fojtogató légkör uralkodik az egyetemeken a humán- és társadalomtudományok területén” – állítja a „kulturális bizonytalanság” elméleti szakembere. „Az Inednél kellemetlenebb a légkör, mint korábban volt” – csatlakozik véleményéhez Michèle Tribalat. „Már nem érdekes a demográfia, hiszen olyan szociológusokat alkalmaznak, akik a gendert és a diszkriminációt tanulmányozzák.”

Bár a média és a könyvesboltok alapján a pluralizmus megújulására lehetne következtetni, az egyetemek egy része továbbra is egy

mindinkább szűkülő körbe látszik bezárkózni. Stephen Smith ugyanakkor próbálja megőrizni optimizmusát: „A vita minősége továbbra is ösztönzően hat rám. Öt évvel ezelőtt még a könyvem sem ismerték volna el.”

(Le Figaro)

A „dekolonizáció” – hegemoniára törekvő stratégia: 80 értelmiségi felhívása

Filozófusok, történészek, tanárok... Ezzel azokat az irányzatokat leplezik le, amelyek – az emancipációért vívott harc ürügyén – újra felelevenítik a „faji” megkülönböztetést.

A „dekolonizáció” elleni felhívás aláírói között olyan személyiségek szerepelnek, mint Boualem Sansal, Jean-Claude Michéa, Dominique Schnapper, Mona Ozouf (lásd alább), Elisabeth Badinter és Alain Finkielkraut.

A havonta rendszeresen megrendezett egyetemi és kulturális események alkalmával egyre gyakrabban találkozhatunk olyan aktivista kezdeményezésekkel, amelyeket a „dekolonizációs” mozgalom és egyesületbe tömörülő hívei képviselnek¹. Ezeknek az igen eltérő csoportoknak rangos egyetemek², előadótermek és múzeumok³

adnak lehetőséget a fellépésre. Ilyen volt például a Társadalomtudományok Házában októberben megrendezett „Gender, nemzet, laicitás” című szeminárium, melynek témái csak úgy bővelkedtek a rasszizáló utalásokban, mint a „gender koloniális jellege”, a „fehér feminizmus”, a „rasszizáció”, a „gender-vezérelt faji alapú hatalom” (értsd ez alatt a „fehérek” által gyakorolt hatalmat, amely fogalmat rendszeresen és szándékosan az általa „eltérő fajúként” megjelölt egyénekre nézve sérelmező jelleggel használnak).

Márpedig ezek az irányzatok, miközben haladónak (antirasszistának, dekolonizátornak, feministának...) tüntetik fel magukat, több év óta az egyén emancipációjáért és szabadságáért vívott harcot más irányba terelik, olyan célokat követve, amelyek ezzel és a köztársasági egyetemességgel szemben szöges ellentétben állnak: faji megközelítés, rasszizálás, differencializmus, szegregáció (a bőr színe, a nemi identitás, a vallás alapján). Odáig „fejlesztik” ideológiájukat, hogy a feminizmusra hivatkozva igazolják a nők fátyolviselését, a laicitásra alapozva legitimálják a vallással kapcsolatos követeléseiket és az univerzalizmust alapul véve fogadják el a kommunitarizmust. És végül, a nyilvánvaló tények ellenére, „leleplezik” a Franciaországban pusztító „állami rasszizmust”. Ugyanakkor ettől az államtól elismerést és anyagi támogatást kérnek, és szubvenciók formájában kapnak is.

A dekolonizátor aktivisták és támogató híveik stratégiája abban rejlik, hogy saját ideológiájukat tudományosan megalapozottnak tüntetik fel, és azzal lehetetlenítik el a velük szemben állókat, hogy őket rasszistáknak és iszlámelleseknek kiáltják ki. Ebből következően többnyire nem hajlandóak velük nyílt vitába bocsátkozni, ellenben démonizálják őket. Módszereiket az intellektuális terrorizmus jellemzi, amely arra emlékeztet, ahogyan annak idején a sztálinizmus lépett fel a világosan látó európai értelmiségiek ellen.

Így az olyan osztracizmust idéző támadások után, melyek célpontjai történészek (Olivier Pétré-Grenouilleau, Virginie Chaillou-Atrous, Sylvain Gouguenheim, Georges Bensoussan),

1 Például: a Köztársaság öslakói pártja, a Franciaországi iszlámgyűlölet elleni egyesület, a Nők menete a méltóságért, a Menet a méltóságért, a Dekolonizációs tábor, a Fekete egyesületek képviselői tanácsa, Tengerentúli franciák képviselői tanácsa, a Négergyűlölet elleni brigád, a Művészetek dekolonizálása, a Láthatatlanok (Rokhaya Diallo), az Anyák frontja, a MWASI egyesület, a Nem rasszizáltak csoportja, Befektetésellenes szankciók bojkottja, a Rasszizmus és az iszlámgyűlölet elleni koordináció, Minden anya egyenlő, a Világi oktatók köre, a Javíthatatlanok, az Osztály/gender/faj hálózata.

2 Például: a Collège de France, a Politikatudományi intézet, az École normale supérieure, az Állami kutatóintézetek, az EHESS (Társadalomtudományi főiskola), Párizs-VIII Vincennes-Saint-Denis egyetem, Párizs-VII Diderot egyetem, Párizs-I Panthéon-Sorbonne egyetem, Lyon-II Lumière egyetem, Toulouse-Jean-Jaurès egyetem.

3 Például: a Párizsi filharmonikusok, a Louvre Múzeum, a Roueni állami színházművészeti központ, A rabszolgaság eltörlésének emlékközpontja, az Eugène-Delacroix állami múzeum, a Nemzeti Aquarium színpad.